

Södertörns högskolas remissvar gällande slutbetänkandet "Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige" (SOU 2018:78)

Södertörns högskola (SH) har ombetts att lämna synpunkter till betänkandet "Ökad attraktionskraft för kunskapsnationen Sverige". SH:s kommentarer följer de kapitel och delkapitel som finns i utredningen. Inledningsvis ges ett par synpunkter av övergripande karaktär därefter ges kommentarer på enskilda kapitel.

Övergripande kommentarer

Södertörns högskola välkomnar utredningens ansats som syftar till att göra svenska lärosäten och svensk forskning mer välkänd utanför landets gränser, att samordningen mellan lärosäten och framförallt olika myndigheter och aktörer med ansvar för internationalisering förbättras samt ett ökat stöd gällande internationell omvärldsbevakning. Genom utredningens beskrivningar framkommer att internationaliseringsfrågan inom högre utbildning är omgärdad av snåriga och ibland motsägelsefulla regler. SH vill lyfta fram att ökad samordning är önskvärd så länge det inte leder till mer byråkrati.

Flera ytterligare anslag föreslås till olika myndigheter och organisationer men inte till lärosätena. Samtidigt lyfts att dessa ska få ett större ansvar för internationalisering vilket kan uppfattas som motsägelsefullt. Om avsikten är att lärosätena ska täcka ökade kostnader med studieavgifter för inresande studenter bör detta tydligare uttalas.

För SH som en medelstor, yngre högskola inriktad mot bland annat humaniora och samhällsvetenskap inställer sig frågan hur små och medelstora lärosäten påverkas av förslagen. Det finns idag en obalans mellan lärosätena inom sektorn och även om utredningen slår fast att det är upp till lärosätena att själva ansvara för och ta till sig de satsningar de har förutsättningar för så finns det ingen analys i utredningen av hur lärosäten med olika storlek och profil påverkas eller hur förslagen slår mellan olika sektorer (Nat/Teknik, Hum/Sam).

Kap 3. Kännedomen om Sverige som kunskapsnation och kunskap om omvärlden

Att kännedomen om Sverige i omvärlden bör öka och att det behövs en samordning är något SH instämmer i. Samtidigt vill vi påtala behovet av att närmare analysera vilka lärosäten och sektorer som gynnas, respektive riskerar att hamna i skymundan, baserat på de förslag utredningen ger.

En satsning på utlandskontor är vällovlig men den finansiering som föreslås för exempelvis Svenska institutets utökade uppdrag tror vi är för liten för att ge effekt. Utredningen har heller inte utvecklat frågan om lärosätenas egna kontor, exempelvis de svenska regionkontoren i Bryssel med koppling till både Horisont 2020 och regionalpolitiken. Här hade en djupare analys varit önskvärd då exempelvis en signifikant del av (mindre) lärosätens internationalisering sker via finansiering från bland annat den Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF) och Sammanhållningsfonden.

Det är också till viss del oklart hur UHR, finansieringsmyndigheterna (Vinnova, VR, Formas, Forte) och andra stiftelser relaterar till varandras uppdrag respektive kompetensområde. STINT finansierar samarbete både inom utbildning och forskning, men väldigt mycket "överlappar" med övriga finansiärers uppdrag. Detta adresseras visserligen under "Ett nytt uppdrag" (s. 108) men kan behöva lyftas fram tydligare.

Kap 4. Samordning mellan myndigheter.

Förslaget till en nationell plattform för internationalisering framstår som mycket komplext. En fördel är att plattformen samordnar frågor inom både utbildning och forskning. Vidare är det välkommet att både UKÄ och Arbetsgivarverket tydligare knyts till internationaliserings- och mobilitetsfrågor. SH menar samtidigt att en dylik plattform riskerar att skapa en tröghet som inte klarar av att möta behovet av ett snabbt agerande. Därtill anser SH att högskolesektorns deltagande i den föreslagna plattformen bör stärkas. Det finns annars en risk att plattformen fastnar i toppstyrning och att lärosätenas roll närmast blir symbolisk.

SH hade gärna sett en djupare analys kring möjligheterna till "glocal" samverkan och regional internationalisering. För många lärosäten är steget att samarbeta eller samverka i "närområdet" (inom EU, inom Europa/MENA eller Kaukasien/Östra Partnerskapet) ett rejält kliv som också i större utsträckning skulle kunna stöttas av andra aktörer/myndigheter med uppdrag inom området.

SH välkomnar förslaget om ett ambassadörsprogram.

Kap 5 och 6 – att komma som avgiftsskyldig student till Sverige och migrationsrättsliga aspekter

Uppehållstillstånd

Nuvarande migrationssystem är på flera sätt problematiskt när det gäller att lyfta Sverige som kunskapsnation och öka attraktionskraften. De förslag i utredningen som syftar till att korta och underlätta den migrationsrättsliga processen är enligt vår bedömning inte tillräckliga. Att studenter ges möjlighet att ansöka om 13 månader i taget, respektive två år i taget för doktorander, är inte tillfredsställande. Istället borde uppehållstillstånd erhållas för hela den planerade studietiden. Studenter och doktorander kan därefter inkomma med intyg om att de fortfarande studerar på årlig eller terminsvis basis. Migrationsverket skulle också kunna adderas till Förordning om redovisning av studier m.m. vid universitet och högskolor (1993:1153) för att underlätta uppföljningen vilket föreslås i utredningen.

Ett genomförande av student- och forskardirektivet (ds 2018:37) som utredningen lyfter bör därför vara standard för samtliga presumtiva studenter och doktorander. När det gäller besked om antagning bör studenter få besked senast 1 juni.

Handläggningstider

I syfte att korta handläggningstiderna föreslår utredningen att genom en ändring i utlänningsförordningen göra det möjligt för universitet och högskolor att certifieras vad gäller bedömning av studieavsikt. Utredningen menar att bl.a. intervjuer med de sökande "leder till gedigen förståelse av studenternas förkunskaper och avsikter och bör kunna användas i utökad utsträckning". Genom att bedömningen av studieavsikt inkluderas i antagningsverksamheten menar utredningen att inga större merkostnader bör tillkomma för lärosätena. Vidare skriver de att eventuella "ökade handläggningskostnader bör [...] kompenseras av en välfungerande, och därmed attraktiv, studieavgiftsverksamhet" (s. 234). SH menar att utgångspunkten för förslaget kan ifrågasättas. Om det anses önskvärt att korta handläggningstiderna för uppehållstillståndsansökningar bör Migrationsverket tilldelas de resurser som krävs för att uppnå målet. Istället för att, som i förslaget, lyfta arbetsuppgifter från nämnda myndighet och placera dem på andra myndigheter vars kärnverksamhet består av utbildning och forskning. Vidare ställer sig SH tveksam till huruvida förslaget är genomförbart med hänvisning till rådande resurser, då en studieavsiktsutredning enligt utredningen beräknas ta 1,5 timme per student.

Slutligen tål det att diskutera, vilket utredningen till viss del gör, lämpligheten i att lärosäten behandlar frågor om studieavsikt då de själva gynnas av ett ökat antal studenter. Med andra ord är det en fråga om lärosätenas opartiskhet i behandlingen.

Kap 7 – avgifter för studier

SH stöder förslagen om oförändrad anmälningsavgift och full kostnadstäckning för avgiftsskyldiga studenter. Kravet på tydlig redovisning av vad som ingår i avgifterna kan sägas vara rimlig även om det kommer att kräva en del arbete att få till den rutinen.

Kap 8 – stipendier och annan finansiering av tredjelandsstudenter

SH delar utredningens förslag att stipendieprogrammen bör utökas men ställer sig även här frågande till hur denna utökning ska finansieras. Förslaget att en andel av takbeloppet tillåts avräknas för studieavgiftsskyldiga studenter resulterar i undanträngningseffekter av studenter som finansieras inom anslaget och detta är inte optimalt. Här kolliderar utredningens direktiv att ge förslag som inte höjer kostnadstaket för högre utbildning med en redan underfinansierad utbildningsvolym, särskilt inom HSJ-området.

Kap 9 – internationella studenters rättsliga ställning och möjlighet till inflytande

SH ställer sig positiv till utredningens förslag om åtgärder för att stärka internationella studenters rättsliga ställning, (exempelvis att de ska ges status som studenter) och att lärosätena i samarbete med studentkårerna aktivt ska arbeta för att inkludera inresande studenter och doktorander. Förslagen för ökat inflytande hos utlandsstudenter är goda exempel och kan ge inspiration till studentkårerna även om flertalet exempel är vagt formulerade. Men studentkårernas redan pressade förutsättningar kommer att leda till att flertalet större satsningar inte är genomförbara utan att UKÄ:s rapport Studentinflytandet (dnr 111-99-16) blir faktisk politik.

Kap 10 – beställd utbildning och uppdragsutbildning

SH ställer sig positiva till utredningens förslag att fastställda regler för beställd utbildning i högskoleförordningen samt att tydliggöra definitionen av student och doktorand.